

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**СВІТОВА ЕКОНОМІКА
ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2021**

УДК 339.9(072.034)

C24

Укладач О. В. Птащенко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин.
Протокол № 1 від 05.01.2021 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Світова економіка та міжнародні економічні відносини [Елек-
C24 тронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи
студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. В. Птащенко. – Харків :
ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 43 с.

Подано контрольні запитання та методичні рекомендації, які призначені для поглиблення, конкретизації та закріплення знань, отриманих у ході вивчення теоретичної частини навчальної дисципліни. Розглянуто на прикладах практичні ситуації, пов'язані зі становленням міжнародної комунікації, формуванням та здійсненням міжнародних економічних відносин.

Рекомендовано для студентів спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» першого (бакалаврського) рівня.

УДК 339.9(072.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2021

Вступ

Методичні матеріали до вивчення нормативної навчальної дисципліни «Світова економіка і міжнародні економічні відносини» складено відповідно до місця та значення навчальної дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою бакалавра спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Вона охоплює всі змістові модулі, визначені анотацією для мінімальної кількості годин, передбачених стандартом. Вивчається курс «Світова економіка і міжнародні економічні відносини» після опанування навчальними дисциплінами «Країнознавство», «Регіональна та національна безпека», «Країнознавство», «Міжнародне право», «Менеджмент».

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає у формуванні в майбутніх фахівців системи спеціальних знань з проблем розвитку та сучасного стану міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної та спеціальної освіти та для практичної діяльності за фахом.

Вивчення навчальної дисципліни спрямовано на: засвоєння тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин і розвитку світового господарства країн світу; формування практичних навичок щодо аналізу подій у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Навчальну дисципліну спрямовано на формування у студентів загальних основ з аналізу закономірностей та особливостей розвитку МЕВ; отримання необхідних знань з питань діяльності провідних країн у міжнародному бізнесі, особливостей міжнародних відносин.

На досягнення зазначеної мети спрямовано такі завдання вивчення навчальної дисципліни студентами:

- розуміти сутність міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин, їх значення та еволюцію, фактори й рівні розвитку, особливості дії законів і принципів;
- засвоїти понятійний апарат, що застосовується в світовій господарській практиці;
- знати про роль та значення окремих країн і регіонів у міжнародній економіці, особливості розвитку інтеграційних процесів та діяльності міжнародних економічних організацій;
- уміти творчо аналізувати стан сучасної системи світового господарства та місце України в ній;

- визначити проблеми й тенденції розвитку міжнародної економіки та МЕВ;

- використовувати одержані знання в умовах України та за кордоном, з огляду на цілі інтеграції нашої країни в сучасну систему світогосподарських зв'язків.

Система джерел міжнародної економіки та МЕВ є однією з найбільш розгалужених серед інших економічних навчальних дисциплін. З огляду на різноманітність і з рахуванням ієрархічної підлеглості доцільно кваліфікувати їх у такий спосіб:

1. Конституція України як Основний закон.

2. Законодавчі акти України:

- закони України;

- кодекси, статуси, настанови та інші кодифіковані акти з міжнародних економічних відносин.

3. Постанови Верховної Ради України.

4. Укази та розпорядження Президента України.

5. Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України.

6. Нормативні накази, інструкції та інші документи центральних органів законодавчої влади (міністрів, державних комітетів і відомств).

7. Нормативні акти державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, що стосуються міжнародних відносин.

8. Міжурядові угоди України з іншими державами та міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною.

Актуальність проблеми та динаміка міжнародних економічних відносин вимагають постійного реагування на всі зміни в міжнародній економіці, поглибленого й уважного вивчення їхніх причин та наслідків у режимі поточного часу. Тому до вивчення основної та додаткової літератури, з якої найважливішими є законодавчо-нормативні акти України, навчальні посібники та підручники, необхідно зазначити поточні матеріали з проблематики навчальної дисципліни, включно з такою інформацією, аналітичними даними, статистичними відомостями до контрольних робіт, які готують студенти-заочники. Нові повідомлення зі стану МЕВ містяться у таких відомих періодичних виданнях, як: «Економіка України», «Голос України», «Урядовий кур'єр», «День», «Джерело життя» та ін.

Практична частина

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади міжнародного співробітництва

Тема 1. Міжнародні економічні відносини в системі світового господарства

Завдання 1

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповіді на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок аналітичного мислення.

Акронімізація, або групування, – це давній маркетинговий хід. Ще наприкінці 1960-х в США придумали поняття *Nifty 50*. Йшлося про півсотню американських «компаній-чемпіонів», які мали швидко розвиватися, виправдовуючи свої високі мультиплікатори. Потім була надзвичайно популярна концепція «азійських тигрів» – економік Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу і Тайваню, які демонстрували дуже високі темпи економічного розвитку в 1960 – 1990-х. Аж до кризи 1997 – 1998 років. А на межі 2000-х років виникла концепція доткомів. BRICS і MIST – не єдині геополітичні акроніми, що з'явилися в останні роки. Наприклад, у 2009 р. на сторінках ЗМІ стало часто згадуватися об'єднання CIVETS, куди входять Колумбія, Індонезія, В'єтнам, Єгипет, Туреччина, Південна Африка. Ці країни відрізняються великою різноманітністю експорту, а також зуміли залучити суттєві прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Так, у 2010 – 2012 рр. такі вкладення нерезидентів у економіку Колумбії зросли більш ніж удвічі, а в економіку Єгипту можуть подвоїтися вже цього року. Деякі країни лідирують не динамікою, а за перевагою своєї розвиненої економіки та ліквідністю фінансових ринків. Наприклад, блок CASSH – Канада, Австралія, Сінгапур, Швейцарія та Гонконг. Своєю чергою акронім CARBS об'єднує Канаду, Австралію, Росію, Бразилію і Південну Африку. Їх з повною відповідальністю можна назвати «сировинними центрами». П'ять країн цього блоку займають до 29 % суші, на якій живуть лише 6 % світового населення. Разом вони контролюють активи на суму близько 60 трлн дол. США і виробляють від чверті до половини

основної сировинної продукції в світі. В'єтнам, Індонезія, Мексика, Бангладеш, Єгипет, Нігерія, Туреччина умовно знаходяться в блоці VIMBENT. Основні ідеї, що лежать в основі стратегії інвестування в такі економіки, – це високі дивіденди, велика частка молодого населення в цих державах, щорічне зростання доходів населення на рівні 20 – 25 %, хороше корпоративне управління та небажання інвестувати у великі енергетично орієнтовані економіки.

Запитання:

1. Як впливає на економічну ситуацію в певній країні включення її до певного акроніму?
2. Як ви вважаєте, які з наведених акронімів є найбільш вагомими у міжнародних економічних відносинах?
3. Хто, на вашу думку, є найбільш впливовими на світовому ринку: окремі країни, міжнародні організації, інтеграційні угруповання чи подані акроніми?

**Тема 2. Світове господарство та особливості його розвитку.
Типологія країн світу і роль окремих їх угруповань
у світовому господарстві і міжнародних економічних відносинах**

Завдання 2

За даними національних рахунків Іспанії 2019 року, наведених у табл. 1, визначте величину чистих трансфертів та чистого факторного доходу.

Таблиця 1

Дані для розрахунку, млн дол. США

Показники	Значення
1	2
Перекази за кордон іспанців й іноземних робітників, що живуть в Іспанії більше 1 року	18,7
Перекази за кордон іноземних робітників, що живуть в Іспанії менше 1 року	12,1

1	2
Платежі іспанців-мігрантів, що живуть за кордоном менше 1 року	10,1
Отримані платежі іспанців-мігрантів, що живуть за кордоном більше 1 року	9,7
Витрати на виплату прибутку нерезидентам на вкладений в Іспанії іноземний капітал	6,3
Одержані з-за кордону прибутки, а також прямі та портфельні інвестиції	12,7
Рента, виплачена нерезидентам за нерухомість, що належить нерезидентам, але знаходиться в Іспанії	3,2
Рента, отримана за здану в оренду нерухомість за кордоном, але належить резидентам Іспанії	5,1

Методичні рекомендації до виконання завдання 2

Система національних рахівництв (СНР) заснована на **моделі загальної рівноваги** (МЗР). Вихідним пунктом МЗР є рівність обсягів пропозиції товарів і послуг, з одного боку, і попиту на них – з іншого.

Виробництво

$$\text{Вир} = \text{Вир}_{\text{ВК}} + \text{Ім},$$

де Вир – виробництво;

Вир_{ВК} – виробництво усередині країни;

Ім – імпорт;

Спож – споживання;

П – попит (споживання домашніх господарств, підприємств, уряду);

Інв – інвестиції (капіталовкладення);

Екс – експорт.

Споживання

$$\text{Спож} = \text{П} + \text{Інв} + \text{Екс},$$

Національний дохід (НД) – це сукупний дохід в економіці, отриманий резидентами від використання факторів виробництва (праці, капіталу, робочої сили, технології):

$$\text{НД} = \text{ДО}_{\%} + \text{Р}_{\text{д}} + \text{Д}_{\text{р}}.$$

де ДО_% – відсоток на капітал;

Р_д – рента на землю;

Д_р – дохід працівників.

Чистий внутрішній продукт (ЧВП) – це національний дохід, збільшений на суму непрямих податків:

$$\text{ЧВП} = \text{НД} + \text{Н}_\Pi,$$

де Н_Π – непрямі податки (ПДВ, акциз, мито).

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це ринкова вартість товарів і послуг, створених усередині географічних границь країни.

$$\text{ВВП} = \text{ЧВП} + \text{Ам},$$

де Ам – амортизація основного капіталу.

Якщо $\text{Вир}_{\text{ВК}} = \text{ВВП}$ (виробництво усередині країни є ВВП), то з моделі загальної рівноваги випливає:

$$\text{ВВП} = (\Pi + \text{Інв}) + (\text{Екс} - \text{Ім}) = \text{А} + \text{ТС},$$

де А – абсорбція (витрати резидентів, включно з урядом, на вітчизняні й іноземні товари і послуги;

ТС – торгове сальдо (різниця вартісних обсягів експорту й імпорту).

$$\text{А} = \Pi + \text{Інв};$$

$$\text{ТС} = \text{Екс} - \text{Ім}.$$

Валовий національний продукт (ВНП) – це ринкова вартість товарів і послуг, зроблених господарськими одиницями країни, незалежно від того, чи зроблені ці товари та послуги в географічних границях країни чи за її межами:

$$\text{ВНП} = \text{ВВП} + \text{Д}_{\text{чф}},$$

де $\text{Д}_{\text{чф}}$ – чистий факторний дохід,

або

$$\text{ВНП} = (\Pi + \text{Інв}) + (\text{Екс} - \text{Ім}) + \text{Д}_{\text{чф}} = \text{А} + \text{ТС} + \text{Д}_{\text{чф}}.$$

Чистий факторний дохід ($\text{Д}_{\text{чф}}$) – різниця доходів від використання факторів виробництва, що перебувають за кордоном, які є власністю

резидентів заданої країни, і виплат нерезидентам за використання належних їм факторів виробництва в даній країні. Це:

різниця доходів від інвестиційної діяльності (одержаних з-за кордону прибуток на прями й портфельні інвестиції та відсотки на депозит у закордонних банках) і витрат на виплату прибутку нерезидентам на вкладений у заданій країні іноземний капітал і відсотків закладами нерезидентів у місцевих банках;

різниця переказів у країну та з країни робітників-мігрантів, які вважаються резидентами своєї, а не зарубіжної країни;

різниця сум ренти, отриманої за здану в оренду нерухомість за кордоном, що належить резидентам заданої країни та ренти, виплаченої нерезидентам за нерухомість, що належить нерезидентам, але знаходиться в заданій країні.

А саме:

$$D_{\text{чф}} = (I_{\text{отр}} - I_{\text{вип}}) + (P_{\text{отрР}} - P_{\text{вип}_{\text{НР}}}) + (R_{\text{отр}} - R_{\text{вип}}).$$

де $I_{\text{отр}}$ – доходи від інвестиційної діяльності, одержані з-за кордону прибуток на прями й портфельні інвестиції та відсотки на депозит у закордонних банках;

$I_{\text{вип}}$ – витрати на виплату прибутку нерезидентам на вкладений у заданій країні іноземний капітал і відсотків закладами нерезидентів у місцевих банках;

$P_{\text{отрР}}$ – перекази у країну робітників-мігрантів, які вважаються резидентами своєї, а не зарубіжної країни;

$P_{\text{вип}_{\text{НР}}}$ – перекази з країни робітників-мігрантів, які вважаються резидентами своєї, а не зарубіжної країни;

$R_{\text{отр}}$ – сума ренти, отриманої за здану в оренду нерухомість за кордоном, що належить резидентам заданої країни;

$R_{\text{вип}}$ – сума ренти, виплаченої нерезидентам за нерухомість, що належить нерезидентам, але знаходиться в заданій країні.

Валовий національний розташовуваний дохід (ВНД) – це дохід, що використовується на накопичення і споживання ВВП, що містить чисті трансферти з-за кордону:

$$\text{ВНД} = \text{ВВП} + T_{\text{ч}},$$

де $T_{\text{ч}}$ – чистий трансферт,

або

$$\text{ВНД} = (\text{П} + \text{Інв}) + (\text{Екс} - \text{Ім}) + (\text{Д}_{\text{чф}} + \text{T}_{\text{ч}}) = \text{А} + \text{ТС} + \text{Д}_{\text{чф}}.$$

Чисті трансферти ($T_{\text{ч}}$) – це різниця між переказами робітників-мігрантів, які вважаються резидентами, з даної країни і в дану країну.

$$T_{\text{ч}} = \text{Потр}_{\text{НР}} - \text{Пвип}_{\text{р}}.$$

Сальдо поточних операцій платіжного балансу (САВ) – це сума показників торгового балансу, чистого факторного доходу і чистих трансфертів:

$$\text{САВ} = \text{Екс} - \text{Ім} + \text{Д}_{\text{чф}} + \text{T}_{\text{ч}} = \text{ТС} + \text{Д}_{\text{чф}} + \text{T}_{\text{ч}}.$$

Тема 3. Міжнародний поділ праці

Завдання 3

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

«Велика депресія» 1930-х років стала найбільшою економічною катастрофою в сучасній історії. Протягом 1929 – 1932 років промислове виробництво в усьому світі було значною мірою згорнуто, скоротившись майже наполовину в США, на 40 % – у Німеччині, приблизно на 30 % – у Франції і «лише» на 10 % – у Великобританії, де економічний криза почалася ще в 1920-х роках. Розвинені країни зіткнулися також з унікальною за своїми масштабами дефляцією, внаслідок якої ціни впали майже на 25 % у Великобританії, трохи більше 30 % – у Німеччині та США, і більш ніж на 40 % – у Франції. Однак найбільші втрати людського капіталу виражалися в безробітті. У 1933 році безробіття в США охопило 1/4 всієї сукупної робочої сили. У 30-ті роки катастрофічне зростання безробіття пережила також Німеччина.

«Велика депресія» стала глобальним явищем, поширившись від розвинених країн до країн, що розвиваються. Чим же була викликана настільки великомасштабна, всеосяжна криза? Економісти, історики та суспільствознавці ніколи не відчували дефіциту гіпотез для відповіді на це питання. Велика депресія набагато більшою мірою, ніж будь-яка інша подія, стала стимулом для розвитку макроекономіки. Кейнс був першим, хто дав раціональне пояснення цьому феномену. Головним фактором, який призвів до депресії, він вважав коливання у впевненості інвесторів щодо майбутнього. У своїй «Загальній теорії» він проаналізував макроекономічне середовище, що дозволило пояснити хронічне безробіття того часу, а також запропонувати дії, щоб перетворити фіскально-грошову політику в знаряддя антикризової боротьби.

Покоління потому Мілтон Фрідмен, лауреат Нобелівської премії, а також його співавторка Анна Шварц головною причиною вказували надмірно сильну політику стримування економічного зростання, що практикувалася в Сполучених Штатах у 1929 – 1933 роках. У їх спільній праці вони стверджують, що всі заходи щодо зміни грошової політики, спрямовані на боротьбу з наростаючим валом банківських банкрутств початку 1930-х років, закінчилися повним провалом, унаслідок чого грошова політика не змогла протистояти переростанню звичайного спаду в рамках ділового циклу в катастрофічну депресію.

Ще одне пояснення було запропоновано Пітером Теміном з Масачусетського технологічного інституту, який стверджував, що Велика депресія була як запізнений результат Першої світової війни. Як і у випадку з більшістю інших проблем економічної теорії, не існує якогонебудь загальноприйнятого погляду на причини «Великої депресії» і природу її механізмів. Водночас є кілька різних підходів, кожен з яких фокусує увагу на одному з аспектів кризи та частково пояснює цей безумовно складний макроекономічний феномен.

Ще один напрям з'явився в цій дискусії зовсім нещодавно. Прихильники теорії реального ділового циклу стверджують, що й кейнсіанці, і монетаристи неправильно вказують джерела потрясінь в економіці. На їхню думку, пояснення спостережуваних економічних флуктуацій лежить не в сфері попиту або політики, а в технологічних шоках. Інші економісти, що належать до так званих некейнсіанців, прагнуть створити більш життєздатну теоретичну базу для основоположних ідей Кейнса (ринкова економіка не є автоматично регульованою, номінальні ціни і зарплата реагують недо-

статньо швидко для того, щоб постійно приводити до повної зайнятості, державне втручання здатне допомогти стабілізації економіки).

Сьогодні, через 45 років після смерті Кейнса, що пройшли в запеклих суперечках, коли вже досягнуті значні результати в розвитку теорії макроекономіки, може бути зроблений один безперечний висновок. Навіть з урахуванням того, що «Загальна теорія» була епохальним внеском у науку, вона не може бути визнана всеосяжною. Увага Кейнса була зосереджена на потрясіннях в економіці, що відбуваються внаслідок зрушень в інвестиційному процесі; відомо, що економіка також схильна й до інших типів потрясінь. Кейнс доводив, що економіка не завжди здатна плавно пристосуватися до несприятливого потрясіння, іншими словами, вона не в змозі підтримувати високий обсяг випуску та низький рівень безробіття.

Тепер можна стверджувати, що адаптаційні здатності економіки значною мірою залежать від її економічних інститутів, а останні значно розрізняються за країнами. Отже, аналіз економічних коливань можливий, коли охоплює все різноманіття причин і результатів.

Запитання:

1. Чим характеризувалася «Велика депресія»?
 2. Як різні економісти пояснюють причини «Великої депресії»?
- З яким із пояснень ви б погодилися і чому?
3. У чому полягають основні відмінності поглядів кейнсіанців і монетаристів на джерела потрясінь в економіці?
 4. Які з причин спадів в економіці, позначених в кейсі, здаються вам найбільш ймовірними? Аргументуйте вашу відповідь.

Тема 4. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин

Завдання 4

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

За перше десятиліття XXI ст. список визнаних держав світу поповнився п'ятьма країнами. Фактично їх стало на десяток більше.

На референдумі про незалежність 98,8 % жителів півдня Південного Судану – найбільшої африканської країни – підтримали ідею про незалежність. До Південного Судану на політичній карті світу в новому столітті з'явилися Східний Тимор (здобув незалежність у 2002 р.), Чорногорія (відокремилася від Сербії у 2006 р.), а також Сен-Мартен і Кюрасао (і колишні Нідерландські Антильські острови перетворилися на автономні держави у 2010 р.). Набуття в 2007 р. незалежності сербської автономією Косово станом на сьогоднішній день визнали 73 країни. Абхазія і Південна Осетія, які оголосили себе незалежними державами роком пізніше, отримали визнання лише Росії, Венесуели, Нікарагуа і Науру.

Нове століття диктує й нові правила створення незалежних держав, але, звичайно, зі збереженням усталених принципів ХХ століття. Як і в минулому сторіччі, сьогодні проголошення суверенітету нових держав часто відбувається з використанням сили. Однак тепер світова спільнота ретельно оцінює відповідність цієї незалежності нормам міжнародного права, а визнання або невизнання у світі нової держави має для неї в майбутньому величезне значення.

Як і в раніше, велику роль у цьому процесі відіграють найвпливовіші гравці – ООН, Сполучені Штати Америки, ключові країни Євросоюзу, Китай і Росія. Сама незалежність часто дістається новачкам з рук «сильних світу цього» або у разі їхньої активної допомоги. Відмінністю нинішнього століття стала так звана гра в прецедент. Окремі випадки успішної боротьби за незалежність нерідко сприймаються третіми країнами як наочний приклад і пряме керівництво до дії. При цьому не враховується унікальність кожної конкретної ситуації та неможливість повністю переносити чужий досвід в умови будь-якої іншої держави. За способами отримання суверенітету нові країни ХХІ ст. діляться на три групи. У першій групі – держави, які зуміли домогтися незалежності без конфліктів і які заручилися підтримкою і визнанням світової спільноти. У другу входять ті, які розійшлися зі «старшим братом» конфліктно, і їх визнали не всі країни світу. Третя група – це території, які практично не добилися визнання своєї незалежності в світі.

Східний Тимор. Етнічні конфлікти, політична та соціальна нестабільність призвели до проголошення незалежності колишньої португальської колонії Східний Тимор у 2002 р. Через кілька років там знову виникла напружена ситуація та почастишали випадки насильства, після чого Рада Безпеки ООН ввела в Східний Тимор 1 600 незалежних між-

народних поліцейських. Вони разом з надісланим Австралією контингентом Міжнародних сил стабілізації відновили сталий перебіг подій у країні.

Східний Тимор належить до групи найбільш відсталих держав Азії та Африки. Дві третини населення перебуває за офіційною межею бідності. Основу економіки складає сільське господарство, в якому зайнято понад 80 % населення. Головна продукція – кава (щорічно виробляється до десяти тисяч тонн), маїс (кукурудза), рис.

Південний Судан. Референдуму про відділення півдня Судану від півночі передувала 22-річна громадянська війна на ґрунті етнічних і релігійних протиріч. У війні загинули майже два мільйони людей. У 2005 р. був укладений мирний договір. У жителів північної частини Судану більш високий рівень життя. У 90 % населення Південного Судану щоденний прожитковий мінімум становить менше одного долара США. Країна розорена багаторічним конфліктом. Ключова проблема, з якою можуть зіткнутися дві частини країни, що розкололася, – боротьба за нафту. Судан, імовірно, володіє запасами нафти, близькими за обсягами до резервів Саудівської Аравії. Водночас до 70 % з них припадає на Південний Судан. Однак транспортування сирої нафти проходить через розташований на півночі країни Порт-Судан. Причому доходи від видобутку нафти останнім часом витрачалися виключно на закупівлю озброєнь. Свою роль у вирішенні цих проблем зіграють впливові світові держави. З одного боку, це Китай, який давно і надійно закріпився на півночі країни, з іншого боку – Японія, США і Євросоюз, які прагнуть створити противагу Пекіну в цьому регіоні.

Сен-Мартен і Кюрасао. Після проведення референдумів у жовтні 2012 року політичне утворення Нідерландські Антильські острови офіційно припинило існування. Острови Сен-Мартен і Кюрасао, колишні колонії Нідерландів, стали автономними державами, що входять в Нідерландське королівство (тобто формальною главою є королева Беатрікс). Головні джерела доходів островів – туризм, переробка і транспортування венесуельської нафти, судноремонт. Крім цього, найважливішою частиною фінансових надходжень є офшорні фінансові послуги. Податок на прибуток тут становить 2,4 – 3 %.

Чорногорія. У червні 2006 року Державний Союз Сербії і Чорногорії припинив своє існування. Відділення Чорногорії від Сербії відбулося мирно, шляхом референдуму, який пройшов за посередництва Євросоюзу. За незалежність Чорногорії висловилися 55,4 % виборців. Сербія після відділення Чорногорії втратила вихід до моря. Ще на початку 2000-х

років Чорногорія змогла стати привабливим об'єктом для туризму, як літнього, так і зимового. Політика держави спрямована на всебічний розвиток туристичної сфери, їй відданий пріоритет перед промисловістю та сільським господарством.

Косово. Ударом по Белграду стало в 2007 році проголошення незалежності Косова, яку визнали США і більшість членів ЄС. Насправді автономія стала незалежною в 1999 р., коли кілька країн-членів НАТО бомбардували Югославію і ввели свої війська в бунтівний край, де різко загострилися протиріччя між косоварами (албанцями) і слов'янським населенням. Міжетнічні конфлікти в Косово сьогодні – крайня рідкість. Одна з причин – вимушене компактне проживання сербів в анклавах. У країні 45 % населення перебуває за межею бідності. Один з основних джерел доходу косоварів – допомога албанської діаспори. Економіку серйозно послаблює невирішений міжнародний статус Косово, який ускладнює залучення інвестицій і кредитів. Економічна слабкість регіону дала поштовх процвітанню тіньової економіки, в якій контрабандний бензин, цигарки, цемент, наркотики є основними товарами. Косово живе значною мірою за рахунок міжнародної допомоги. До того ж у 2009 р. ця не всіма іншими визнана держава стала членом Світового банку та МВФ. Сербське населення Косово відмовляється визнавати місцеві державні інститути. Більшість сербів живуть на півночі Косово, у них своя поліція та правосуддя.

Південна Осетія та Абхазія відокремилися від Грузії ще в 1993 р. за російської підтримки. У 2008 році, коли грузинські війська спробували контролювати Цхінвал, обидві автономії оголосили про свою державну незалежність. Світова спільнота, за винятком Росії і ще трьох держав, відмовляється визнавати ці території незалежними країнами. Європарламент 21 січня 2013 року ухвалив резолюцію, згідно з якою Абхазія і Південна Осетія визнані окупованими територіями. Економіка обох невизнаних держав повністю залежить від Росії. Наприклад, 99 % бюджет Південної Осетії формується за рахунок перерахувань з Москви, Абхазія приблизно на 70 % залежить від фінансових надходжень з Російської федерації. Основна валюта в обігу – російський рубль. В обох невизнаних республіках процвітає корупція, безробіття перевищує 50 %.

У другому десятилітті XXI ст. процес створення нових держав буде продовжуватися.

Можливість розколу зберігається в *Бельгії*. Уже довгий час королівство мітингує і страйкує, воно майже вісім місяців фактично живе без уряду. Одна частина країни, яка говорить голландською мовою, Фландрія, є більш багатим регіоном, ніж інша частина – франкомовна Валлонія. На підставі цього фламандські націоналісти регулярно висувують вимоги відділення.

Незрозумілою продовжує залишатися ситуація в *Придністров'ї*. Юридично територія Придністровської Молдавської Республіки є частиною Молдови, хоча фактично Кишинів не контролює Придністров'я (за винятком кількох сіл). Конфлікт існує вже два десятиліття, проте жодна держава у світі цю республіку не визнає. Значною мірою рішення придністровського питання залежить від готовності Москви, Тирасполя та Кишинєва домовлятися. У середньостроковій перспективі найбільш вірогідні два сценарії: перший – приєднання Молдови до Румунії й остаточне «відколювання» тих територій, які з цим не згодні (Гагаузія, Придністров'я); другий – створення Молдавської федерації, введення двомовності й т. д.

Нагорний Карабах, а також частина «континентальної» території Азербайджану контролюються Вірменією за результатами війни 1988 – 1994 рр. Посилення позицій Баку в регіоні за рахунок продажу нафти загрожує новим витком напруженості в регіоні (Єреван поряд з Москвою входить в Організацію договору колективної безпеки).

Курдистан – найскладніша проблема Туреччини. Влада країни у всі часи ставилася до курдів як до сепаратистів. Однак союзники Туреччини в НАТО вимагають мирного вирішення курдського питання. Іракський Курдистан фактично незалежний від уряду в Багдаді. Курди також компактно проживають в Ірані та Сирії.

Розташована на півострові Африканський Ріг держава *Сомалі* фактично розпалася на окремі території (всього в країні 18 провінцій), що знаходяться під контролем польових командирів. Північна частина проголосила свою незалежність як Республіка Сомаліленд, а сама країна перетворилася на базу піратів Індійського океану.

Ще в трьох економічно потужних державах періодично проявляються відцентрові сили. Не вщухають міжетнічні конфлікти в Іспанії: баскські організації то оголошують перемир'я, то влаштовують чергові теракти. Росія теж володіє величезною кількістю потенційних гарячих точок. Дві чеченські війни не змогли стабілізувати ситуацію на Північному

Кавказі. У Великобританії періодично загострюється питання Ольстера та Північної Ірландії, де давнє протистояння має ще й релігійний ґрунт. Однак і Мадрид, і Москва, і Лондон загалом контролюють ситуацію на своїх бунтівних територіях.

Порівняно недавно американський Фонд миру ввів в ужиток поняття *failed state* (держава, яка не відбулася) – для країн, які не можуть забезпечувати власну життєздатність. Це поняття об'єднує 12 соціальних, економічних, політичних і військових індикаторів. В індексі за 2010 рік «червоній групі» тривоги, де лідирує Сомалі, виявилось 37 країн. У критичному стані перебувають в основному африканські та азійські держави – Судан, Чад, Зімбабве, Кенія, Нігерія, Ефіопія, Конго, Афганістан. До групи «граничних», тобто таких, що наближаються до кордону, *failed state*, належать Росія, Таджикистан, Білорусь, Молдова, Китай, Україна.

Інтенсивний процес створення нових незалежних держав намітився після Першої світової війни. Друга світова війна, деколонізація Африки і розпад соціалістичного табору досі є основними елементами суверенізації нових територій. Ймовірно, у другій половині XXI століття основним трендом стане боротьба за природні ресурси – енергоносії, родючі землі і, насамперед, питну воду.

Запитання:

1. Які країни світу впливають на формування нових державних утворень?
2. Які втрати та здобутки новоутворених держав?
3. Чи мають шанс новоутворені держави стати вагомими суб'єктами міжнародних економічних відносин?
4. Як ви думаєте, кількість держав і надалі буде збільшуватися? З чим це пов'язано?

Тема 5. Міжнародні торговельні відносини та ціноутворення

Завдання 5

Застосувавши формули основних показників міжнародної торгівлі та використовуючи дані табл. 2, знайдіть відсутні показники.

Дані для розрахунку

Показники	2015	2016	2017	2018	2019
1. Експорт	118,13	105,95	100,64		101,27
2. Імпорт			54,68	52,13	
3. Торговий оборот	178,87			149,82	
4. Торгове сальдо		3,12			0,27
5. ВВП		386,93			402,64
6. Експортна квота	0,31		0,25		
7. Імпортна квота				0,13	
8. Темп росту експорту					
9. Темп приросту експорту					

Методичні рекомендації до виконання завдання 5

Показники обсягу міжнародної торгівлі (МТ)

- експорт – вивезення товару з країни;
- імпорт – ввезення товару в країну;
- торговий оборот (ТО) – сукупний обсяг експорту й імпорту за визначений період часу;
- фізичний обсяг (МТ) – оцінювання обсягу експорту-імпорту за визначений період часу в постійних цінах;
- генеральна торгівля – вартість ТО і транзитних товарів;
- спеціальна торгівля – чистий ТО;
- реекспорт – вивезення раніше завезеного товару, без його перероблення;
- реімпорт – ввезення раніше вивезених товарів без перероблення.

Показники за критерієм структури міжнародної торгівлі:

- товарної (структура експорту й імпорту за товарними позиціями);
- географічної (структура експорту й імпорту за групами країн і регіонами);
- інституціональний (структура експорту й імпорту за суб'єктами і методами товарного обміну).

Показники динаміки міжнародної торгівлі:

- темп зростання експорту:

$$T_{PE} = (E_{ЗР} / E_{БР}) \times 100 \%,$$

де $E_{ЗР}$ – обсяг експорту в звітному році;

$E_{БР}$ – обсяг експорту в базисному році;

- темп зростання імпорту:

$$T_{PI} = (I_{ЗР} / I_{БР}) \times 100 \%,$$

де $I_{ЗР}$ – обсяг імпорту в звітному році;

$I_{БР}$ – обсяг імпорту в базисному році;

- темп зростання ТО:

$$T_{PTO} = (TO_{ЗР} / TO_{БР}) \times 100 \%,$$

де $TO_{ЗР}$ – обсяг ТО у звітному році;

$TO_{БР}$ – обсяг ТО в базисному році;

- темп приросту експорту:

$$T_{PE} = (PE_{ЗР} / PE_{БР}) \times 100 \%,$$

де $PE_{ЗР}$ – обсяг приросту експорту у звітному році;

$PE_{БР}$ – обсяг приросту експорту в базисному році.

Тема 6. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво

Завдання 6

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Світова економіка на рубежі тисячоліть показала доволі цікаві трансформаційні зміни з появою нових ринків, галузей, технологій. Ми

мали нагоду оцінити темпи та всеосяжність у докризовий період, гнучкість під час кризи та самовідновлюваність в останні кілька років.

Провідну роль у створенні нової світової системи господарювання відіграють так звані емерджентні ринки, що беруть активну участь у міжнародній торгівлі, здійснюють трансфер технологій і залучають значні обсяги прямих іноземних інвестицій. Хоча сьогодні вже постає питання про смислове навантаження терміну емерджентності, оскільки під ним, не маючи строгих критеріїв, розуміють економіки великі та малі, слабо-розвинені й ті, що розвиваються, індустріально-промислові та аграрні. Навіть не розділяють тих, хто постійно по різні полюси платіжного балансу.

Саме ця особливість дає нам підстави не тільки для релевантного порівняння України з низкою подібних країн за критеріями динаміки, а й для визначення трендів розвитку і спроби імплементації найбільш вдалих прикладів з різних регіонів.

Проглянувши щорічні трейд-репорти Світової Організації Торгівлі (СОТ), можна виділити тенденцію постійного збільшення міжнародних торговельних потоків за останні три десятиліття. Це звісно не є новиною, але вражає саме швидкість приросту. Так, наприклад, згідно зі статистикою торгівлі СОТ, взятій з найактуальніших репортів, вартість світового товарного експорту зросла з 2,03 млрд дол. США у 1980 році до 18,26 трлн дол. США у 2019 році, що еквівалентно 7,3 % річного зростання в середньому в поточному доларовому вираженні. Торгівля послугами показала навіть більш високі темпи зростання за той самий період, збільшившись з 367 млрд дол. США в 1980 р. до 4,17 трлн дол. США у 2019 р., або 8,2 % на рік. Якщо розглядати в натуральному вираженні (з урахуванням усіх змін цін і обмінних курсів), міжнародна торгівля показала понад чотирикратне збільшення у період з 1980 р. до сьогодні.

Більш того, баланс між країнами потроху змінюється. Так між 1980 р. і 2019 р., економіки, що розвиваються збільшили свою частку в світовому експорті з 34 до 47 %, а їхня частка в світовому імпорті зросла з 29 до 42 %.

Прогнози показують, що в динамічному середовищі економіки країн, що розвиваються, ймовірно, випередять розвинені країни з погляду як експорту, так і зростання ВВП у найближчі десятиліття. У такий спосіб Азія продовжує нарощувати свою все більш важливу роль у світовій торгівлі.

Поліпшення інформаційних технологій і скорочення транспортних витрат зробили можливим для компаній розділити виробничі процеси в серію завдань, які можуть бути виконані окремо в різних місцях і навіть країнах базуючись на принципах теорії порівняльних переваг. Ці завдання відображаються комерційними послугами, багато з яких (перевезення, фінансові послуги) тісно пов'язані з торгівлею товарами. Унаслідок, можна побачити, що торгівля комерційними послугами розвивалась відповідно до росту торгівлі товарами в останні 20 років.

Торгівля іншими послугами протягом кількох десятиліть зростала в середньому майже в два рази швидше, ніж світове виробництво. Це відображає що раз більшу важливість виміру міжнародної торгівлі за ознакою осідання доданої вартості.

Незважаючи на те, що торгівля послугами зростала швидше, ніж торгівля товарами в 1980-х і 1990-х, темпи зростання в сфері послуг сповільнилися в 2000-х роках до точки, де їхнє середнє значення впало нижче, ніж відповідне у сфері торгівлі товарами. Крім того, торгівля послугами показала набагато стійкіші ознаки, ніж торгівля товарами у період і після світової фінансової кризи 2008 – 2009 рр.

Отже, частка послуг у загальній картині торгівлі лишилася більш-менш сталою з 1990 р. Часто передбачається, що торгівля комерційними послугами, як і раніше, буде зростати швидше, ніж торгівля товарами.

Залежно від ступеня, в якому споживчий кошик товарів і послуг відрізняється від локалізації виробництва, виникають торговельні потоки, залежно від еволюції торговельних витрат. У кінцевому підсумку, країни спеціалізуються на певних товарах чи послугах, користуючись їхньою забезпеченістю факторами виробництва та технологіями. Під час моделювання прогнозів різні типи торговельних витрат розглядаються як географічно і політично залежні від транспортної галузі та еволюції ціни на паливо.

Виробництво через глобальні ланцюжки створення вартості, що стало характерною рисою світової торгівлі товарами протягом останніх двох десятиліть, широко використовує такі послуги, як інформаційні та комунікаційні технології, комунікації, логістика, транспортування, дистрибуція та бізнес-послуги.

Багато факторів сприяють розвитку торгівлі, але зниження торговельних бар'єрів є основоположним. Торговельні бар'єри охоплюють усі витрати на отримання продукту кінцевим споживачем, крім витрат

на виробництво самого товару: транспортні витрати (як транспортні витрати так і витрати часу), політичні бар'єри (тарифні та нетарифні бар'єри) і внутрішні торговельні й операційні витрати (зокрема внутрішні інформаційні витрати, витрати на виконання контрактів, юридичні та нормативні витрати, місцеві дистриб'юторські витрати, витрати на процедури митного оформлення, адміністративні витрати і т. д.).

Відтак глобалізація впливає на абсолютно всі аспекти торгівлі. Це охоплює також і послуги, які в більшості країн, як уже було зазначено, є найбільшим фактором економічного зростання та зайнятості.

Однак, незважаючи на її важливість для національного виробництва, вплив глобалізації на послуги лише з недавніх пір привертає увагу дослідників і політиків.

Враховуючи низький попит у багатьох розвинених країнах та нестійке зростання в країнах, що розвиваються, 2020 р., наприклад, характеризувався подальшим уповільненням у торгівлі. Існує певне очікування поліпшення ситуації у майбутніх періодах, обумовлене зростанням попиту в країнах з розвинутою економікою і відновленням діяльності в країнах, що розвиваються. Однак торгівельний баланс лишатиметься практично незмінним. Торгівля послугами має дещо краще становище, ніж торгівля товарами, зокрема це стосується експорту із країн, що розвиваються. Згідно з останньою інформацією, обсяг світового експорту послуг становив 4,4 трлн дол. США в 2019 р., зростаючи помірними темпами в середньому на 2,2 % щороку відновлюючись після глобальної фінансової кризи. Помірність у зростанні торгівлі послугами в 2019 р. була зумовлена насамперед поганим експортом з Європи. Натомість країни, що розвиваються, багато в чому випередили розвинені країни, показавши щорічні темпи зростання у 7,6 % з експорту послуг, порівняно з 0,3 % у розвинених країнах. Імпорт послуг показав аналогічні результати. За оцінками ЮНКТАД та СОТ, світовий експорт послуг у 2019 році щоквартально зростав на 5 % порівняно з тими же кварталами 2018 року, що вказує на відновлення світової торгівлі послугами.

Слід зазначити, що дві третини світових прямих іноземних інвестицій припадає на сферу послуг. У період після глобальної фінансової кризи, виробничий сектор в основних розвинених країнах втратив свої позиції перед сектором послуг з погляду залучення ПІІ.

Країни, що розвиваються, неухильно збільшують свою частку в участі в торгівлі послугами протягом останнього десятиліття, а особливо

в останні п'ять років. Їхня частка у світовому експорті послуг зросла до 31 %, значною мірою завдяки швидкому розширенню експортерів послугами з Азії. Аналогічна схема спостерігається й для імпорту, де частка країн, що розвиваються, у світовому імпорті послуг становила майже 32 % у 2018 році підскочила до більш ніж 40 % сьогодні. Частка країн з перехідною економікою і найменш розвинених країн майже не змінилася з 2018 р.

Торгівельні потоки в сфері послуг зосереджені в невеликому числі країн, так на десятку найкращих експортерів припадає 51 % світового експорту. Це відображає їх високі частки в торгівлі туристичними і транспортними послугами, які представляють більше 50 % загального обсягу. В торгівлі на фінансових і страхових ринках послуг спостерігається домінування Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії та Сполучених Штатів Америки. Структура експорту послуг відповідно до регіонів показує, що тільки країни, що розвиваються в Азії значно розширили свій експорт послуг за останнє десятиріччя; частка латиноамериканських економік впала, а частка Африки не змінилася. Експорт послуг, що походять з Франції, Німеччини, Японії, Великобританії та США разом представляють майже третину від загального обсягу експорту в 2018 р.

Концентрація в торгівлі послугами є ще більш виразною серед країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою. Всього на 10 країн припадає близько 70 % від загального обсягу торгівлі послугами у країнах, що розвиваються та країнах з перехідною економікою. Ці країни мають особливо велику частку в туризмі (Китай, Туреччина) та транспортних послугах (Сінгапур), будівельних послугах (Китай, Республіка Корея, Росія), фінансових та бізнес-послугах (спеціальний адміністративний район Китаю Гонконг) і комп'ютерних та інформаційних службах (Індія). Частка в міжнародних туристичних послугах спеціального адміністративного району Китаю Макао подвоїлася за останні п'ять років і досягла близько 4 % у 2018 р. Збільшення імпорту послуг у більшості країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою вже випереджає зростання експорту, що призводить до зниження їхніх торговельних балансів у сфері послуг. Проте, дефіцит їхніх балансів послуг був більш ніж компенсований надлишковими темпами в сфері торгівлі товарами. Слаборозвинуті країни мають дефіцит торговельного балансу як у сфері послуг, так і товарів. Туристичні і транспортні послуги залишаються основними секторами експорту в сфері послуг для країн,

що розвиваються, а особливо країн з високим і середнім рівнем доходу. Майже 60 % експорту в сфері послуг є або туристичними або транспортними послугами. Аутсорсинг пов'язаний з глобальним динамічним зростанням комп'ютерних й інформаційних і туристичних послуг, пов'язаних з туризмом продовжує служити рушієм експорту сфери послуг країн, що розвиваються.

В азійському регіоні найбільш динамічним є інтеграційне об'єднанням АСЕАН (від англ. Association of SouthEast Asian Nations, – ASEAN) до якого входять десять країн членів. Що привертає увагу, так це модифікації для різних рівнів інтеграційних угод АСЕАН + 6, АСЕАН + 3, АСЕАН + 1. Модель АСЕАН + 6 підтримується Японією, модель АСЕАН + 3 – Китаєм.

Вільний потік торгівлі послугами є одним з важливих елементів у реалізації Економічного співтовариства АСЕАН, де переважно не існує ніяких обмежень щодо постачальників послуг з країн АСЕАН у наданні послуг і в створенні міжнаціональних компаній, не зважаючи на кордони в регіоні, з урахуванням внутрішніх правових актів. Лібералізація у сфері послуг досягалася через раунди переговорів, головним чином, у рамках Координаційного Комітету з послуг. Переговори щодо деяких конкретних секторів, таких як фінансові послуги та повітряні перевезення, здійснювалися їхніми відповідними органами на рівні міністерств.

У лібералізації сфери послуг не повинно мати місця стримування алокації на себе зобов'язань, навпаки заздалегідь обумовлена гнучкість має бути узгоджена всіма країнами-членами. Крім того для сприяння вільному потоку послуг АСЕАН також працює над визнанням професійних кваліфікацій, з метою полегшення їхнього переміщення в регіоні.

Для реалізації такого стану на ринку були зняті практично всі обмеження на торгівлю послугами у чотирьох пріоритетних секторах: повітряних перевезеннях, електронних послугах в АСЕАН, охороні здоров'я і туризмі до 2010 року, а також і в п'ятому пріоритетному секторі логістичних послугах до 2013 р. Крім того існує тенденція до зняття практично всіх обмежень на торгівлю у всіх інших секторах послуг у найближчому часі.

Така модель лібералізації проводилася шляхом послідовних раундів кожні два роки до 2020 р., тобто 2009, 2015, 2018, 2019 і 2020. Була поставлена планова мета мінімізувати кількість нових підгалузей для кожного раунду: 10 підгалузей – у 2009 р., 15 – у 2015 р., 20 – у 2018 р., 20 – у 2019 р. і 7 – у 2020 р., згідно з класифікацією ГАТС. Так кожен

раунд мав свої параметри, як наприклад дозвіл на участь іноземного (АСЕАН) капіталу в сфері послуг країн-учасниць у розмірі: не менше 51 % до 2009 р., і 70% до 2018 р. для 4 пріоритетних секторів; не менше 49 % до 2009 р., 51% до 2018 р. і 70 % до 2019 р. для логістичних послуг; і не менше 49 % до 2009 р., 51 % до 2018 р. і 70 % до 2020 р. для інших секторів послуг. Загалом метою було усунення всіх бар'єрів доступу до ринку до 2020 р.

Не менш важливим фактором була гнучкість у плануванні зобов'язань з лібералізації в кожному раунді. Була дозволена можливість наздогнати в наступному раунді, якщо країна-член не в змозі задовольнити параметри зобов'язань, встановлених для попереднього раунду. Заміна підгалузей, які були узгоджені для лібералізації в поточному раунді, але для яких країна-член не може брати на себе зобов'язання; а також лібералізація за формулою АСЕАН мінус X.

Окремою складовою частиною формування відкритого ринку стала оперативна реалізація наявних, а також розроблення нових угод повного взаємного визнання у різних сферах професійних послуг (архітектурні, бухгалтерські, геодезичні кваліфікації, лікарі та практикуючі стоматологи тощо), що зміцнювали програми розвитку людських ресурсів і потенціалу в сфері послуг.

Економічне Співтовариство АСЕАН є метою більш поглибленої та розширеної економічної інтеграції заснованої збігом інтересів країн-членів шляхом наявних і нових ініціатив з чіткими термінами. АСЕАН набуває характеру єдиного ринку та виробничої бази, стає більш динамічним і конкурентоспроможним завдяки новим механізмам та заходам зі зміцнення процесу здійснення його наявних економічних ініціатив. У регіоні прискорюється інтеграція пріоритетних секторів, діловий рух кваліфікованої робочої сили та зміцнюються інституційні механізми.

Запитання:

1. Які прогнози міжнародних прикладів економіки і торгівлі таких угруповань як АСЕАН, в найближчі роки, дадуть цікаві результати?
2. Які послуги гратимуть важливішу роль у світовій торгівлі для практично всіх складових частин світової економічної системи?
3. Які послуги в короткостроковій перспективі мають шанс на позитивні зрушення в своєму експорті?
4. Як ви думаєте, інтенсифікація інтеграційних процесів України, які наслідки буде мати для торгівлі послугами?

Тема 7. Ціноутворення у міжнародній торгівлі

Завдання 7

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Країна 1 та країна 2 виробляють автомобілі. Визначте світовий попит і пропозицію, світову ціну на товар у тому випадку, коли країни торгують автомобілями, а також виграш для країни 1 та країни 2 від торгівлі, якщо ринки цих країн описуються такими параметрами:

- у країні 1 функція попиту – $D = 100 - 20P$, а функція пропозиції – $S = 20 + 20P$;

- у країні 2 функція попиту – $D^* = 80 - 20P$, а функція пропозиції – $S^* = 40 + 20P$.

Завдання 8

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Країна 1 та країна 2 виробляють праски. Визначте світовий попит та пропозицію, світову ціну на товар в тому випадку, коли країни торгують прасками, а також виграш для країни 1 та країни 2 від торгівлі, якщо ринки заданих країн описуються такими параметрами:

- у країні 1 функція попиту – $D = 210 - 30P$, а функція пропозиції – $S = 30 + 30P$;

- у країні 2 функція попиту $D^* = 50 - 10P$, а функція пропозиції – $S^* = 10 + 30P$.

Тема 8. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво

Проаналізуйте ситуацію та зробіть висновок. Припустимо, виробники в Україні й у США випускають тільки два товари – устаткування та сировина (табл. 3).

Вихідні дані

Товар	США	Україна
Устаткування (роб. день / од.)	1	4
Сировина (роб. день / од.)	3	2

У виробництві якого товару країни мають абсолютні переваги?

**Змістовий модуль 2. Рух факторів виробництва
у світовій економіці. Міжнародна економічна інтеграція
та глобалізація**

Тема 9. Міжнародна міграція робочої сили

Завдання 10

Провести аналіз діяльності міжнародних організацій, що регулюють потоки міжнародної міграції робочої сили. Результати записати у формі табл. 4.

Таблиця 4

Аналіз діяльності міжнародних організацій

№ з/п	Назва міжнародної організації	Дата заснування	Основне призначення у сфері регулювання міжнародної міграції робочої сили

Завдання 11

Проведіть аналіз участі країн у процесах міжнародної міграції робочої сили. Результати запишіть у табл. 5.

**Втрати та здобутки країн від участі
у міжнародній міграції робочої сили**

Учасники	Здобутки	Втрати
Країна-експортер робочої сили		
Країна-імпортер робочої сили		

Тема 10. Міжнародні науково-технічні зв'язки

Завдання 12

Дані про показники експортних операцій країни наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Вихідні дані

Показники	Умовні позначення	Базисний рік	Звітний рік
Валютний виторг за реалізовану експортну продукцію, млрд грн	BE	28,6	31,4
Внутрішня вартість експортної продукції, млрд грн	CE	26,4	29,9
Середні залишки оборотних коштів для виробництва експортної продукції, млрд грн	ЗСЕ	2,4	2,7

Необхідно обчислити:

- 1) коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію;
- 2) бюджетну ефективність експорту;
- 3) оборотність коштів, вкладених в експорт.

Методичні рекомендації до виконання завдання 12

Бюджетна ефективність – це співвідношення між валютним виторгом за експортну продукцію (BE) і вартістю продукції у внутрішніх цінах (CE):

$$ЕБ = BE / CE.$$

Економічна ефективність це відношення вартості експортної продукції у внутрішніх цінах до витрат на її виробництво:

$$EE = CE / ZE.$$

Коефіцієнт віддачі коштів, вкладених в експортну продукцію – це відношення валютного виторгу за реалізовану експортну продукцію до величини середніх залишків оборотних коштів для виробництва експортної продукції:

$$DO_{\text{(базис, звіт)}} = VE / ZCE.$$

Оборотність коштів, вкладених в експорт – це відношення значення внутрішньої вартості експортної продукції до величини середніх залишків оборотних коштів для виробництва експортної продукції:

$$n = CE / ZCE.$$

Тема 11. Світова валютна система та валютні відносини

Завдання 13

У табл. 7 наведено дані для розв'язання.

Таблиця 7

Вихідні дані

Валюти	Частка валюти в кошику СДР (%)	Валютний курс за 1 долар	Валютні компоненти кошика СДР	Доларовий еквівалент валютних компонентів
1	2	3	4	5
Долар США			0,781	0,781
Євро	34	1,533		0,562
Японська єна		138,438	15,569	
Фунт стерлінгів		1,013		0,455
Усього	100			

Розрахуйте курс СДР (спеціальні права запозичення від англ. Software Defined Radio – SDR). Для спрощення розрахунків вважати, що коригування для всіх валют однакове.

Методичні рекомендації до виконання завдання 13

Розрахунок курсу СДР щодо долара США чи іншої валюти, що входить до складу набору валютного кошика, складається із такого алгоритму:

1) визначення питомої ваги кожної валюти (2) проводиться з урахуванням частки країни в міжнародній торгівлі;

2) валютні компоненти в одиницях відповідної валюти (4) визначаються як добуток її питомої ваги у валютному кошику (2) і середнього ринкового курсу до долара США за останні три місяці (3) з корегуванням на попередній курс СДР;

3) доларовий еквівалент валютних компонентів розраховується шляхом ділення валютного компонента (4) на валютний курс (3).

Тема 12. Міжнародні розрахунки

Завдання 14

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Український експортер зерна представляє свій товар на ринку Німеччини за ціною 278 євро за тонну. Ціна на внутрішньому ринку складає 3200 грн за тонну. Валютний курс – 32,8 грн/євро. Враховуючи високий попит на зерно, виникає загроза масованого експорту з України та подорожчання зерна на внутрішньому ринку.

Дайте відповідь на запитання:

1. Чи можна звинуватити фірму з України в демпінгу?
2. Яким може бути термін використання подібних цін на зерно при експорті його до Німеччини?

3. Яким може бути ймовірне антидемпінгове мито і термін його введення за нормами СОТ?

4. Які захисні заходи може використати Німеччина проти масованого імпорту зерна з України?

5. На яких умовах експорту можуть наполягати німецькі контрагенти з метою впливу на зниження ціни зерна українською фірмою?

6. Допомогою яких посередників може скористатися український експортер зерна та на яких умовах?

7. Яких заходів може вживати Уряд України для припинення можливого масованого відтоку зерна з внутрішнього ринку?

8. Якої допомоги може надавати Україна своїм виробникам сільськогосподарської продукції після вступу до СОТ?

Тема 13. Міжнародний рух капіталу

Завдання 15

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Однією з головних рис сучасного розвитку світового господарства є суттєве збільшення обсягів міжнародного руху капіталу, що істотним чином впливає як на динаміку міжнародних економічних відносин, так і на стійкість окремих національних фінансових систем.

Разом з тим результати участі багатьох країн у міжнародному русі капіталу, зокрема країн з ринками, що формуються, не є однозначними і свідчать про те, що у багатьох випадках іноземні інвестори, бажаючи отримати максимальні прибутки, вивозять значні фінансові ресурси з країн і завдають іншу шкоду національним економікам.

Керівники багатьох країн ставлять питання доцільності подальшого поглиблення лібералізації національних економік заради того, щоб залучати більше іноземних інвестицій, і необхідності розроблення заходів регулювання потоків іноземного капіталу. При цьому формується новий підхід до іноземних інвестицій: не відхиляючи їх, країни водночас намагаються бути більш обізнаними щодо впливу інвестицій на свій розвиток.

Нові обмежувальні заходи у сфері регулювання припливу іноземних капіталовкладень містили ряд випадків відмови в реалізації проєктів іноземних інвесторів. Одним з нових явищ є зусилля, що вживаються урядами, з тим щоб не допустити вилучення іноземними інвесторами капіталів з національної економіки. Зіткнувшись з наслідками економічних криз і незмінно високим безробіттям, деякі країни запровадили додаткові вимоги щодо схвалення планів компаній з перенесення виробничої діяльності та скорочення чисельності працівників. Крім того, деякі країни базування транснаціональних корпорацій (ТНК) почали стимулювати повернення інвестицій своїх ТНК, розміщених за кордоном.

Більш важливим за торговельний баланс був постійно зростаючий чистий відтік інвестиційного доходу у таких країнах як Бразилія, Перу, Чилі, Чехія, Угорщина, Словаччина. Постійне вивезення з країн доходів від іноземних капіталовкладень призвело до того, що репатріація прибутків від ПІІ значно перевищила отримані інвестиції у таких країнах, як Перу, Чилі, Чехія, Польща та Словаччина.

Отже, постає запитання, чи достатньо уваги ці країни приділяють до оптимізації використання іноземних інвестицій і чи можливо її підвищити шляхом посилення державного регулювання деяких аспектів діяльності іноземних інвесторів.

Уже на початку 2000-х рр. деякі країни поступово почали запроваджувати контроль над потоками капіталу, який вони ж скасовували в 1980-х роках минулого століття. Після кризи 2008 р. ця тенденція стала масовою, адже запровадження обмежень могло б стримати поширення кризи. Ця тенденція найбільш яскраво виражена в деяких країнах Латинської Америки, таких як Бразилія і Уругвай.

Бразилія, яка в 2009 р. оголосила про початок валютних війн, більш за інші країни вжила захисних заходів. У жовтні 2009 року було запроваджено 2-відсотковий податок на інвестиції в акції, який через рік був збільшений до 4 %, а ще через два тижні – до 6 %. Це було пов'язано з «валютними війнами»: реал з початку 2009 р. зміцнився на 30 % до долара через м'яку монетарну політику федеральної резервної системи (ФРС) США.

У 2010 р. Таїланд запровадив податок зі ставкою 15 % на отримання відсоткового доходу і доходу за облігаціями. У Перу були збільшені вимоги до обов'язкових резервів для іноземних банків, а Південна Корея обмежила покупки іноземцями валютних опціонів.

Найчастіше за останні роки запроваджувався контроль над потоками капіталу в акції, а також на національний грошовий ринок. Оцінимо ефективність вітчизняних обмежень на рух капіталу. Основними інструментами Національного банку України щодо контролю за цими операціями є видача індивідуальних ліцензій та реєстрація кредитів. Проаналізувавши вітчизняне законодавство, можна сказати, що в Україні діє більш жорстке регулювання експорту капіталу порівняно з досить ліберальним регулювання його імпорту. Так, інвестиції в Україну не потребують індивідуальних ліцензій. Залучення кредитів за кордоном згідно з Постановою НБУ «Про затвердження Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам» вимагає лише реєстрації кредитного договору в Національному банку, яка має бути проведена ще до здійснення кредитної операції.

Одне з низки питань, – це оподаткування приросту ринкової вартості капіталу, тобто доходів, спричинених зростанням вартості капітальних активів. У більшості досліджених країн доходи від приросту ринкової вартості капіталу оподатковуються або як дохід, або у вигляді окремого податку на приріст ринкової вартості капіталу. Однак існує чимало питань у цій сфері, що викликають непорозуміння та потребують обговорення. В різних країнах джерела приросту ринкової вартості капіталу визначаються по-різному. Наприклад, у Польщі законодавством щодо прибуткового податку з громадян визначено, що потенційним джерелом приросту ринкової вартості капіталу є такі типи активів: нерухомість, майнові права, рухоме майно та цінні папери.

Аналогічне законодавство Франції розрізняє приріст ринкової вартості капіталу, з одного боку, та корпоративні активи, цінні папери та нерухомість, з іншого. Чинне законодавство України містить положення щодо оподаткування доходів від деяких видів корпоративних прав і торгівлі цінними паперами. В Україні в міжнародній інвестиційній позиції зобов'язання за цінними паперами, що дають право на участь у капіталі, відображаються за ринковою вартістю.

Як правило, приріст капіталу оподатковується лише в разі його реалізації. Наприклад, у Франції вважається, що власник істотної частки у французькій або іноземній компанії, який протягом не менш як шести із попередніх десяти років був резидентом Франції та виїжджає на проживання за кордон, уже реалізував латентний приріст капіталу від частки

в компанії в момент еміграції. Цей приріст капіталу визначається на основі вартості його частки на момент еміграції. Однак існує можливість одержання відстрочки за умови надання адекватного забезпечення чи гарантій. Аналогічно, приріст капіталу, пов'язаний із відстрочкою, за кількома винятками, під час еміграції негайно оподатковується.

Прихований відплив капіталу відрізняється від легального, базуючись на різній природі цих процесів. Легальний відплив капіталу пов'язується з досягненням економічного ефекту в межах законодавчого поля країни, у який цей капітал створюється. На відміну від нього, прихований відплив є наслідком створення штучних схем і трансакцій, які дозволяють уникнути виконання встановлених у країні правових норм шляхом переміщення такого капіталу до іншої економічної території. На відміну від легального відпливу капіталу, який відбувається під впливом ринкових факторів і пов'язаний з пошуком сприятливого бізнес-середовища або диверсифікацією активів за умови дотримання чинного законодавства, прихований відплив капіталу відбувається під впливом неринкових факторів.

Джерелами незаконних фінансових потоків поміж інших є доходи у вигляді ухилення від сплати податків та маніпуляція цінами у зовнішньоекономічних операціях – трансфертне ціноутворення, яке є найбільш вагомою складовою таких потоків. За відсутності чітких норм і правил трансфертного ціноутворення, спотворення цін експорту та імпорту часто не є прямим порушенням законодавства, проте здійснюється з наміром зменшити базу оподаткування та вивести кошти поза межі вітчизняної економіки. Трансфертне ціноутворення становить в середньому 54,7 % сукупних незаконних потоків з країн, що розвиваються.

Згідно з результатами дослідження, проведеного спеціалістами Tax Justice Network (створена у 2003 р. за ініціативою парламенту Великої Британії для боротьби з ухиляннями від сплати податків), Україна входить у першу двадцятку країн, резиденти якої накопичили найбільші офшорні капітали. Їхня оціночна сума становить 167 млрд дол. США, що більш ніж втричі перевищує весь обсяг зафіксованих Держстатом на початок 2017 р. ПІІ в Україну (58,2 млрд дол. США) та може бути порівняна із розмірами ВВП за 2019 р. – 161 млрд. дол. (за курсом 1 дол. США = 9 грн). І хоча саме іноземні інвестиції компаній з офшорних юрисдикцій займають провідне місце в загальному обсязі ПІІ в Україну (понад 40 %), обсяг повернутих капіталів і капіталів, що працюють на Україну, навряд чи набагато перевищить одну восьму частину прихованого там.

Бар'єри, які застосовують країни для прихованого виведення капіталів передбачають створення умов, за яких легальне переведення прибутків у «податкові гавані» супроводжується додатковими платежами до бюджету та витратами, а нелегальне – ризиками притягнення до відповідальності. В Україні зазначені бар'єри майже відсутні, що дозволяє виводити з країни прибутки майже без перешкод.

Кіпр завдяки його не офшорному статусу у законодавстві України, сприятливим умовам оподаткування та забезпеченню конфіденційності інформації до початку кризи, з якою зіткнувся Кіпр нещодавно, був популярною територією для формування схем оптимізації оподаткування та виведення капіталів. Відповідно, значній частці інвестиційних потоків з Кіпру не притаманні традиційні риси ПІІ, зокрема трансферу технологій та кращої практики ведення бізнесу в Україну. Такі потоки, навпаки, призводять до консервації наявних форм ведення бізнесу та практик мінімізації оподаткування.

Такі тенденції негативно позначаються на стійкості фінансової системи України. Капітали, які виводяться у інші економічні території, а потім повертаються у вигляді портфельних інвестицій або позик у національну економіку, можуть легко вилучатися з національної економіки, що є особливо небезпечним у періоди кризових явищ. Виведення прибутків за межі національної економіки приводить до перерозподілу податкового навантаження з бізнесу на населення України.

Прийнятий 4 липня 2013 р. Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» № 2515 мав покращити регулювання незаконних потоків з вітчизняної економіки. За підрахунками Державної прикордонної служби України (ДПСУ), за допомогою трансфертного ціноутворення (ТЦ) з України за кордон виводиться з-під оподаткування до 100 млрд грн щороку, внаслідок чого держбюджет недоотримує 20 – 25 млрд грн. Сутність процесу, на відміну від цінно-паперових схем полягає переважно в тому, що вироблена в Україні продукція продається зв'язаним структурам за заниженими цінами в країні з нижчим, ніж у нашій країні, податковим навантаженням. За оцінками експертів у 2013 році в такий спосіб було реалізовано більше половини (54 %) українського товарного експорту.

Проблеми трансфертного ціноутворення властиві не тільки Україні. У розвинених країнах бізнес теж користується подібними схемами. В масштабах світової економіки – понад 20 трлн дол. США на рік за такими угодами виводиться з-під оподаткування. Іншим аспектом цього явища

в українському контексті є те, що в Україні такими схемами зловживають не тільки компанії вітчизняного походження, а й справжні закордонні інвестори. Трансфертним ціноутворенням користуються насамперед підприємства металургії, хімічної, нафтохімічної галузей. Об'єктами для цінних маніпуляцій стають і нерухомість, неліквідні «сміттєві» акції, об'єкти інтелектуальної власності. Причому такі об'єкти можуть використовуватися і як об'єкти купівлі-продажу, і як об'єкти ліцензійних угод під час виплати роялті їхньому власнику.

Дайте відповідь на запитання:

1. Наведіть приклади, без урахування яких притаманних для кожної країни особливостей законодавчої бази не можливо оцінити наслідки вивезення інвестиційних доходів іноземними інвесторами.

2. Які існують підходи до державного регулювання руху іноземного капіталу?

3. Які потрібно вирішити проблемні питання для підвищення інвестиційної привабливості України?

Тема 14. Міжнародні інтеграційні процеси

Завдання 16

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Проведіть аналіз формування Європейського Союзу. Результати запишіть у табл. 8.

Таблиця 8

Етапи розширення Європейського Союзу

Рік	Кількість країн-членів	Держави, що приєдналися	Територія (тис. кв. км)	Населення (млн осіб)
1				
2				
...				
n				

Завдання 17

Проведіть аналіз структури та функцій наднаціональних органів Європейського Союзу. Результати записати у формі табл. 9.

Таблиця 9

Наднаціональні органи Європейського Союзу

№ з/п	Назва	Місце розташування	Склад	Основні функції
1				
2				
...				
n				

Наднаціональні органи: Європейська рада, Рада ЄС, Європейський парламент, Європейська комісія, Європейський суд, Європейський суд аудиторів.

Тема 15. Глобальні проблеми міжнародних економічних відносин

Завдання 18

Проаналізуйте ситуацію та відповісти на поставлені запитання.

Мета вирішення завдання: формування навичок щодо аналітичного мислення.

Однією із найбільш скандальних видань у Європі 2010 р. становила книга колишнього берлінського сенатора та одного з директорів Бундесбанку Тіло Сарацина «Німеччина: самоліквідація, або як ми ставимо на кін свою країну». На майже п'яти сотнях сторінок автор лякає німців швидким крахом країни, яку, вважає він, ось-ось накриє потік неосвічених, агресивних і фанатичних мігрантів-мусульман.

Ще до того, як праця Тіло Сарацина з'явилася в продажу, німецькі ЗМІ та німецькі політики висловилися з нищівною критикою. Було заявлено, що книга працює на поділ суспільства, розпалює міжнаціональну ненависть і глибоко ображає всіх жителів Німеччини. Колишні скандальні

висловлювання Сарацина, зроблені без оглядки на прийняті в німецькому суспільстві пристойності, налаштували проти нього практично весь політичний істеблїшмент. У толерантній Німеччині Сарацин, відомий своїми вкрай різкими висловлюваннями з питань інтеграції мігрантів й ідеями про те, що неможливо поєднувати державу та масову імміграцію, викликав обурення громадськості. Вже через три дні після видання книги Рада директорів Бундесбанку звільнила його з займаної посади – «за завдання шкоди іміджу банку». Канцлер Німеччини Ангела Меркель «з великою повагою» зустріла це безпрецедентне рішення банку, звільнення Сарацина підтримали і інші провідні політики. Втім, відхилення німцями тез Сарацина не так однозначне, як може здатися з виступів провідних політиків. Згідно з опитуванням *Der Spiegel*, приблизно 35 % простих громадян схвально сприйняли виступи Сарацина, вважати його сміливцем, який зважився сказати про «давно наболіле».

Невдоволення німецьких бюргерів станом речей зростає тим більше, чим більше мігрантів-мусульман у країні. У 2007 році, згідно з даними німецької Федеральної статистичної служби, на території Німеччини проживало 15,4 млн громадян іноземних держав або громадян Німеччини в першому поколінні. Отже, іноземці та жителі, що «мають іноземне минуле», становили приблизно 18 % населення країни. Не менш 4 млн іноземців, або трохи менше 5 % населення, складали вихідці з ісламських країн, у першу чергу – з Туреччини, але також з країн Близького Сходу, Африки, Албанії та Боснії-Герцеговини.

У багатьох випадках «відторгнення» мусульман німецьким товариством має цілком конкретні причини. Мало який німець, якщо навіть симпатизує мусульманам, готовий сприймати поширений у турецькій і арабській громадах звичай «вбивства честі» або миритися з тим, що в його країні 15-річних дівчаток насильно видають заміж. Ніяка інша група мігрантів не практикує звичаїв, що настільки контрастують з німецьким способом життя. У Німеччині мусульмани створюють справжні «паралельні співтовариства» і не бажають нічого знати про країну проживання нічого, крім адреси найближчого бюро соціальної служби.

Класичним прикладом такого емігрантського гетто з турецько-ісламським колоритом є берлінський Нойкельн, що розташований у самому центрі Берліна. Цей район традиційно був малопривабливим. У роки поділу міста квартали Нойкельна, що належали Західному Берліну, примикали до Берлінської стіни. Не дивно, що тут жили переважно мігранти

і бідні верстви населення. Сьогодні 50 % нойкельнців становлять іноземці або громадяни Німеччини в першому поколінні, насамперед – турки. Серед дітей, що живуть в цьому районі та які відвідують школи, частка іноземців становить від 80 до 100 %. 35 % дорослого працездатного населення Нойкельна не має роботи і живе за рахунок соціальних виплат, серед 25-річних жителів безробітних 60 %.

Справжня трагедія Берліна полягає в тому, що соціальна апатія, яка охоплює турецьке населення Нойкельна, підтримується обома сторонами. Туркені, які приїжджають до Німеччини у статусі нареченої з турецької провінції (часто не вміють читати і писати, задоволені прийдешнім статусом багатодітної безробітної матері на соціальному забезпеченні) виховують дітей в презирстві до освіти і європейських цінностей. Своєю чергою, чиновники німецької освітньої системи не стежать за якістю освіти в школах, переповнених турецькими дітьми, і вважають, що «мігрантам достатньо отримувати другосортну освіту». У більш-менш відкритій формі така дискримінація за національною ознакою спостерігається на всіх щаблях німецького суспільства: точно так само, як турецькому першокласнику вкрай складно потрапити в «хороший» клас, а випускниці, яка носить хустку, майже неможливо знайти хорошу роботу.

Взаємне відторгнення та недовіра все частіше пронизують відносини німецьких турків і етнічних німців. Згідно з опитуваннями, більше 40 % турків, що проживають у Німеччині, не сприймають канцлера Меркель як «свого канцлера». Зате десятки тисяч турків збиралися на стадіоні в Кельні, щоб привітати прем'єр-міністра Туреччини, який приїхав з візитом до Німеччини. Своєю чергою, німецька держава з підозрою дивиться на навіть мінімальні прояви релігійності мусульман. Якщо туркения носить хустку, то їй заборонено викладати в школах, а студентки-мусульманки навіть не допускаються до вчительської практики, водночас, як католицькі черниці викладають у школах, одягнувши чернечий орденський одяг.

Неготовність німецького суспільства бачити серед своїх членів громадян-мусульман призводить до різкого скорочення кар'єрних шансів для турецької молоді. Своєю чергою, сім'ї мусульманських мігрантів часто відрізняються вкрай низьким рівнем освіти, не вважають за необхідне переконувати своїх дітей старанно вчитися. Німецька соціальна система забезпечує легальне перебування на території країни мігрантам з рівнем життя, що вважається в країнах Близького Сходу цілком високим.

Не дивно, що безробітним є кожен третій іноземець, що проживає в Берліні, кожен другий турок. Згідно з даними міських соціальних служб, в особливо неблагополучних районах міста є сім'ї, де на допомогу з безробіття живе вже третє покоління мігрантів, які звикли до такого життя і вважають це нормою. Саме тому слова Сарацина і його прихильників про те, що німецька соціальна система приваблює гірших представників країн Близького Сходу, знаходять підтримку серед багатьох добропорядних німецьких бюргерів. Але, як показала історія з книгою Сарацина, німецькі політики вважають за краще не обговорювати наболілі питання по суті, роблячи вигляд, що проблема в книзі, а не в структурі німецького суспільства.

Запитання:

1. Назвіть основні причини, що забезпечують приплив мігрантів в Німеччину.
2. Які умови транскордонної мобільності робочої сили сприяють припливу до Німеччини мігрантів з Туреччини і країн Близького Сходу?
3. Оцініть вплив міграції на економіку і добробут Європейського Союзу та країн базування.
4. Якою мірою, на ваш погляд, описана ситуація може бути віднесена до інших країн Європейського Союзу?

Рекомендована література

1. Багрова І. В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / І. В. Багрова, О. О. Гетьман, В. Є. Власик ; за ред. І. В. Багрової. – Київ : ЦНЛ, 2004. – 384 с.
2. Голуб Н. В. Україна та міжнародні організації : інформ.-довід. вид. / Н. В. Голуб, П. А. Клімкін. – Київ : Кондор, 2003. – 212 с.
3. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини : підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – Київ : Кондор, 2005. – 266 с.
4. Дахно І. І. Міжнародна економіка : навч. посіб. / І. І. Дахно. – 2-ге вид., виправ. і допов. – Київ : МАУП, 2006. – 248 с.
5. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. Я. Панкова, Н. Б. Даниленко. – 6-те вид., стер. – Київ : Знання, 2006. – 406 с.

6. Міжнародні організації : навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, З. Кутайна. – Київ : ЦУЛ, 2007. – 440 с.
7. Мочерний С. В. Світове господарство в умовах глобалізації : монографія / С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, С. В. Фомішин. – Київ : Ніка-Центр, 2006. – 200 с.
8. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Євросоюзу. – Режим доступу : <http://europa.eu/>.
10. Офіційний сайт Міністерства Закордонних справ України. – Режим доступу : <http://mfa.gov.ua/ua>.
11. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу : <http://www.un.org/ua/index.html>.
12. Птащенко О. В. Світова економіка і міжнародні економічні відносини : опорний конспект лекцій / О. В. Птащенко. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=6852>.
13. Світовий бізнес : навч. посіб. / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : Рута, 2004. – 498 с.

Зміст

Вступ.....	3
Практична частина.....	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади міжнародного співробітництва	5
Тема 1. Міжнародні економічні відносини в системі світового господарства	5
Тема 2. Світове господарство та особливості його розвитку. Типологія країн світу і роль окремих їх угруповань у світовому господарстві і міжнародних економічних відносинах	6
Тема 3. Міжнародний поділ праці	10
Тема 4. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин.....	12
Тема 5. Міжнародні торговельні відносини та ціноутворення.....	17
Тема 6. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво	19
Тема 7. Ціноутворення у міжнародній торгівлі	26
Тема 8. Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво	26
Змістовий модуль 2. Рух факторів виробництва у світовій економіці. Міжнародна економічна інтеграція та глобалізація	27
Тема 9. Міжнародна міграція робочої сили	27
Тема 10. Міжнародні науково-технічні зв'язки.....	28
Тема 11. Світова валютна система та валютні відносини.....	29
Тема 12. Міжнародні розрахунки	30
Тема 13. Міжнародний рух капіталу.....	31
Тема 14. Міжнародні інтеграційні процеси	36
Тема 15. Глобальні проблеми міжнародних економічних відносин.....	37
Рекомендована література.....	40

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи студентів
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Птащенко** Олена Валеріївна

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *А. С. Ширініна*

Коректор *В. Ю. Труш*

План 2021 р. Поз. № 38 ЕВ. Обсяг 43 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*